

Millaisia vaikutuksia talouskriisillä on mielenterveyspalvelujen tarpeeseen ja niiden käyttöön?

TULOKSET

Talouskriisit voivat vaikuttaa monin eri tavoin mielenterveyspalvelujen käyttöön sekä palvelujen piiriin hakeutumiseen. Talouskriiseihin liittyvät lieveilmiöt ja avun tarvitsijoihin liittyvät yksilölliset tekijät voivat vaikuttaa palveluiden käyttöön.

- 1) Talouskriisit voivat vaikuttaa mielenterveyspalveluiden käyttöön lisäämällä**
 - mielenterveysongelmiin liittyvää yleistä avun hakemista niin psykiatrisen erikoissairaanhoidon kuin perusterveydenhuollon puolella.
 - mielenterveysongelmiin liittyvää päivystykseen hakeutumista.
 - psykiatriseen osastohoitoon hakeutumista erityisesti mielialahäiriöihin liittyvistä syistä ja ensikertaa osastohoitoon hakeutuvien osalta.
 - terveyspalveluiden käyttöä itsetuhoiseen käyttäytymiseen liittyvistä syistä erityisesti miesten sekä 35 – 54-vuotiaiden keskuudessa.
- 2) Talouskriisit voivat vaikuttaa reseptilääkkeiden käyttöön lisäämällä**
 - psykieläkkeiden käyttöä (esim. masennuslääkkeet).
 - keskushermostoon vaikuttavien lääkkeiden käyttöä (esim. opiaatit).
- 3) Talouskriisien aikana työttömyys voi lisätä**
 - mielenterveyspalveluihin hakeutumista erityisesti miesten osalta niissä maissa, joissa työttömyysaste on ollut matala.
 - mielenterveyspalveluissa avopalveluiden käyttöä.
 - opiaattien ja nukahtamislääkkeiden käyttöä.
 - itsetuhoisuudesta johtuvaa palveluiden käyttöä.
- 4) Talouskriisit voivat vaikuttaa avun hakemiseen yksilötasolla lisäämällä**
 - naisten hakeutumista miehiä helpommin erilaisiin terveydenhuollon palveluihin, kuten avohoito, päivystys tai osastohoito.
 - miesten itsetuhoista käyttäytymistä naisiin verrattuna.
 - taloudellisesta ahdingosta johtuvan masennuksen vuoksi osastohoitoon hakeutumista.
 - maahanmuuttajataustaisten syrjäytymistä sekä palvelujen ulkopuolelle jäämistä.

TAUSTA

Mielenterveyteen liittyvät tekijät ovat yksilöllisiä ja ihmiset reagoivat kriisi- ja stressitilanteisiin eri tavoin.¹ Mielenterveyden haasteet voivat yksilön lisäksi koskettaa yksilön perhettä ja läheisiä.² Yhteiskunnalliset kriisit, kuten talouskriisit, voivat lisätä mielenterveyttä vaarantavia riskitekijöitä, kuten työttömyyttä, velkaantuneisuutta sekä sosioekonomisen aseman heikkenemistä. Lisäksi yhteiskunnalliset kriisit voivat heikentää suojaavia tekijöitä, kuten työn jatkuvuutta.³ Talouskriisien on osoitettu lisäävän itsetuhoisuutta, mieliala- ja ahdistuneisuushäiriöitä sekä alkoholin kulutusta ja psyykkistä kuormittumista.⁴ Nämä puolestaan ovat yhteydessä lisääntyneeseen mielenterveyspalvelujen tarpeeseen.⁴ Myös mielenterveyspalveluiden tarve voi muuttua, sillä talouskriisien seurauksena mielenterveyspalveluihin voi hakeutua yksilöitä, jotka eivät muuten välttämättä palveluita tarvitsisi.⁵ Näin ollen on tärkeää huomioida, että erityisesti kriisitilanteiden aikana ja niiden jälkeen tarjottavat palvelut vastaavat mahdollisesti muuttuneisiin tarpeisiin sekä yhteiskunnalliseen tilanteeseen.⁵

YHTEENVETO

Talouskriisien vaikutukset voivat olla moninaiset ja saada aikaan niin välitömiä kuin pidemmän aikavälin seurauksia yksilön hyvinvointiin. Talouskriiseistä aiheutuneet seuraukset voivat koskettaa yksilön lisäksi yksilön perhettä ja läheisiä, joten talouskriisien vaikutukset mielenterveyden näkökulmasta voivat olla hyvin kokonaisvaltaiset. Tämä edellyttää kokonaisvaltaista työtettä sekä varhaista puuttumista. Myös järjestelmän ulkopuolelle jäävät ryhmät ja heidän hyvinvointinsa tulee huomioida. Talouskriisien vaikutus yksilön hyvinvointiin sekä mielenterveyspalveluiden erilaiseen tarpeeseen tulee huomioida niin palveluiden suunnittelussa kuin päätöksenteossa.

KÄYTTÖKELPOISUUS SUOMESSA

Tulokset soveltuvat hyödynnettäväksi Suomessa, sillä erilaisten yhteiskunnallisten kriisien vaikutukset mielenterveyspalveluiden tarpeeseen ja niiden käyttöön tulisi huomioida palveluiden kehittämisessä sekä siihen liittyvässä päätöksenteossa. Myös Suomessa yhteiskunnallisten kriisien aikana heikommassa asemassa olevien yksilöiden, heidän läheistensä ja perheiden avun sekä tuen saanti tulisi mahdollistaa, koska esimerkiksi talouskriisit voivat johtaa henkilön syrjäyttämiseen yhteiskunnan tarjoamien mielenterveyspalvelujen käytöstä taloudellisten syiden vuoksi ja palvelujen ulkopuolelle jäämiseen. Lisäksi erilaisissa terveydenhuollon palveluissa tulisi kyetä vastaamaan talouskriisien vaikutuksesta mahdollisesti muuttuneeseen tuen tarpeeseen ja avun hakemiseen.

AINEISTO JA MENETELMÄT

Näyttövinkki perustuu vuonna 2020 julkaistuun hyvälaatuiseen järjestelmälliseen katsaukseen*, jossa selvitettiin talouskriisin vaikutuksia mielenterveyspalveluihin. Katsauksen aineisto muodostui 17:stä alkuperäistutkimuksesta. Katsauksen menetelmällinen toteutus on kuvattu yksityiskohdaisemmin alkuperäisessä julkaisussa*. Katsauksen laatu arvioitiin JBI:n järjestelmällisen katsauksen arviointikriteeristöllä**.

NÄYTTÖVINKIN LAATIJAT

Tutkija **Jenni Konttila**, TtM, Hoitotyön tutkimussäätiö
Asiantuntija **Jan Holmberg**, sh (YAMK), holmberg.company(at)gmail.com, janholmberg.weebly.com

Näyttövinkkiin liittyvät yhteydenotot: jenni.konttila(at)hotus.fi

ALKUPERÄINEN JULKAISU

*Silva M, Resurreccion DM, Antunes A, Frasquilho D, Cardoso, G. Impact of economic crises on mental health care: A systematic review. *Epidemiology and Psychiatric Sciences* 2020; 29: 1–13.

**Katsauksen laatu: hyvä (9/11, JBI: [Checklist for Systematic Reviews and Research Syntheses](#)).

MUUT KÄYTETYT LÄHDEVIITTEET:

1. WHO. Mental Health Action Plan 2012-2020. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/89966/9789241506021_eng.pdf;jsessionid=7581DAFFE90988DF33040F12375EF3FD?sequence=1 (viitattu 9.4.2020).
2. Fekadu W, Mihiretu A, Craig TKJ, Fekadu A. Multidimensional impact of severe mental illness on family members: systematic review. *BMJ Open* 2019; 12, e032391.
3. Caldas-de-Almeida JM, Cardoso G, Antunes A, Frasquilho D, Silva M, Neto D, Santana P, Ferrão J and Saraceno B. Epidemiological Study and Qualitative Study Results – Report 1. MH Crisis Impact Study. Lisbon: Nova Medical School.
4. Frasquilho D, Matos MG, Salonna F, Guerreiro D, Storti CC, Gaspar T, Caldas-de-Almeida JM. Mental health outcomes in times of economic recession: a systematic literature review. *BMC Public Health* 2016; 16, 115.
5. Martin-Carrasco M, Evans-Lacko S, Dom G, Christodoulou NG, Samochowiec J, Gonzalez-Fraile E, Bienkowski P, Gomez-Beneyto M, Dos Santos MJ, Wasserman D. EPA guidance on mental health and economic crises in Europe. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience* 2016; 266, 89-124.